

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Едуард Василев Маринов, Департамент „Икономика“, Нов български университет, професионално направление „3.8. Икономика“

За: дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“ на тема „Дигиталният ум: семиотични изследвания на дигиталната култура“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.1 „Социология, антропология и науки за културата“, докторска програма „Семиотика“, с кандидат проф. д-р Кристиан Кръстинов Банков

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 3-РК-269 от 13.07.2022 г. на Ректора на Нов български университет съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Дигиталният ум: семиотични изследвания на дигиталната култура“ за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.1 „Социология, антропология и науки за културата“, докторска програма „Семиотика“. Автор на дисертационния труд е проф. д-р Кристиан Кръстинов Банков. В рамките на първото заседание на Научното жури, проведено на 14.09.2022 г. бях определен за Председател на Научното жури и ми беше възложено да изготвя становище по процедурата.

Предадените от кандидата материали включват автобиография, дисертационен труд – монография на английски език, резюме на труда на български език, справка за наукометрични данни за изпълнението на изискванията на ЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ, списък на публикациите и цитиранията по темата на дисертационния труд и 22 броя публикации. Представените материали съответстват на задължителните изисквания на ЗРАСРБ за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Кристиан Банков е завършил висшето си образование като магистър по специалност Кино и драма (Семиотика) в Университета в Болоня, след което през 2000 г. придобива образователна и научна степен „доктор“ в докторска програма Философия и семиотика в Университета в Хелзинки. От 1995 г. е асистент в областта на семиотиката в Нов български университет, където през 2006 г. придобива научното звание „доцент“, а през 2011 г. заема академичната длъжност „професор“. В периода 2011-2012 г. е заместник-ректор на НБУ по международната дейност, от 2007 г. е ръководител на Центъра за семиотични изследвания за Югоизточна Европа, а от 2011 г. – и на Лабораторията по семиотика към НБУ. Всичко това дава на кандидата добра основа за извеждането на теоретични обобщения и за предлагането на решения на научни и научно-приложни проблеми, които могат да бъдат окачествени като значим и оригинален принос в науката, и спомага за високопрофесионалното изпълнение на изискванията за придобиване на научната степен „доктор на науките“ и за разработване на дисертация по избраната интердисциплинарна тематика.

Наред с това дългогодишната активна научна и преподавателска дейност и участието в множество академични и приложни проекти допринасят за формирането и формулирането на теоретично разбиране и за практически поглед върху процеса на дигитализация на обществото, начина на живот и културата – не само от семиотична, но и от философска, комуникационна, икономическа и маркетингова гледна точка. Кандидатът владее отлично италиански и английски и използва френски и руски език на професионално ниво, което личи от използването на множество източници на тези езици при изготвянето на дисертацията, както и от публикационната дейност и активното участие в международни научни форуми.

Цялостният образователен и професионален профил на Кристиан Банков напълно отговаря на избраната интердисциплинарна тематика за разработване на дисертационния труд и спомага за постигането на целите на изследването и за съществените му оригинални научни и научно-приложни приноси.

3. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Процесът на дигитализация е неотменима част от съвременния живот и въпреки че вече го възприемаме като вътрешноприсъщ на начина, по който общуваме, комуникираме и присъстваме в обществото, в междуличностните, социалните и икономическите отношения, той носи със себе си драстични същностни промени на възприятията, оценките и обосновките на действията ни като индивиди, групи и общества. Това предопределя важността както от човешка, така и от академична гледна точка да преосмислим общоприетите идеи, понятия и модели, което кандидатът много успешно прави, обединявайки ги в съвкупните понятия „дигитална култура“ и „дигитална идентичност“. Задълбоченото изследване на новата действителност и на начина, по който тя променя хората, връзките между тях, каналите и начина на комуникация и разбиране, възприятието за признание, ценност, стойност и свързаната с това трансформация на семиотичната, а оттам и епистемологичната и аксиологичната парадигма, които са основа на начина, по който функционират индивидуалните, комуникационните, социалните и стопанските процеси, са актуален, динамично развиващ се и поради комплексния си интердисциплинарен характер, рядко изследван в дълбочина проблем. Именно многоизмерността и интердисциплинарността на възможните тълкувания и обяснения на тези проблеми правят комплексното им проучване и извеждането на критични оценки и обобщени заключения трудно, а задълбоченото им проучване и разбирането им е с огромно значение за дескриптивната и прогностичната сила не само в областта на семиотиката, но и на почти всички хуманитарни, обществени и стопански науки както в теоретичен, така и в научно-методологически и научно-приложен план.

4. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Изследването се характеризира с безспорна актуалност и значимост на самия избор на темата и нейната разработка на страниците на труда. Запознаването с цялостния труд показва съответствие между поставените цели като синтез на заглавието и постигнатите резултати. Трябва да бъде отчетена и смелостта на автора да разглежда трудна, сложна и изключително динамично развиваща се интер- и дори трансдисциплинарна проблематика, която със съдържащата се в нея противоречивост поражда разнопосочност на мнения и оценки в наличната литература и в самата действителност, но същевременно е от сериозен обществен интерес и има голямо значение за бъдещото развитие на обществото. Поставените цели и задачи, постигнатите положителни резултати в своята съвкупност са безспорен аргумент в полза на принципното одобрение на труда като притежаващ необходимите качества на дисертация за получаване на научна степен „доктор на науките“. Формулирането на теоретични обобщения и извеждането на решения на сериозни научни и научно-приложни проблеми, не само съобразени с, но и задаващи дневния ред на развитието на научните виждания и разбираня за социалните трансформации на съвременното общество могат да бъдат окачествени като значителен и оригинален принос в науката.

5. Методология и методика на изследване

Постановките и изводите в дисертационния труд са резултат от професионално направен интердисциплинарен анализ и оценка на съвременната семиотика на дигиталната култура през призмата на огромните културни, икономически, обществени и парадигматични трансформации в епохата на интернет. Всичко това се базира на много богата академична литература, както и на задълбоченото проучване на конкретни казуси и факти за развитието на семиотичните модели, теория и практика в обяснението и разбирането на „новата концепция за дигитална идентичност“.

Изследователският подход към поставените за разглеждане актуални проблеми е основан на систематизирането и преосмислянето на множество аспекти от семантичната теория и практика и преориентирането на възприемането им към трансдисциплинарно – през призмата не само на дисциплинарно центрирания епистемологизъм и прагматизъм, но и от онтологичната гледна точка на днешната реалност, фокусирана върху комерсиализма и пазарните принципи. За успешното приложение на този подход осмислено са избрани и използвани интердисциплинарна методология и научен инструментариум, които се основават най-вече върху критичен анализ и синтез на теоретични постановки и резултати от емпирични изследвания, върху логически подход, индуктивни и дедуктивни

методи и сравнителен анализ на различни възгледи и практики, имащи отношение към проучването на динамичните и многоизмерни процеси на социална и трансформация и промяна на възприятията, свързани с процеса на дигитализация. Избраната методика позволява на автора да постигне поставената цел и да получи адекватно решение на задачите в дисертационния труд, в резултат от което е изведена и обоснована идеята за нужда от „нови семиотични модели за изследване“.

6. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представените от проф. Банков, макар и според мен минималистично с оглед на реално постигнатото в труда, приноси на изследването, могат да бъдат приети като правилно отразяващи достигнатите резултати и показват необходимата трезва и критична самооценка на автора.

Монографията „Дигиталният ум: семиотични изследвания на дигиталната култура“ напълно съответства на изискванията за дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“ както по отношение на обем и съдържание, така и на актуалност и оригинални и значими научни и научно-приложни приноси. Трудът е структуриран балансирано. Проф. Банков показва задълбоченост и използва различни научни инструменти, концептуални гледни точки и дисциплинарни перспективи при изследването на семиотиката на дигиталната култура и извежда нейния център – новото понятие за „дигитална идентичност“, през призмата на традиционните и новите семиотични модели и теории. Авторът демонстрира научна зрялост и амбициозност при реализирането на единствено по рода си проучване на тази област в глобален план, което дава възможност да се формулират важни научни резултати с висока степен на оригиналност, предопределящи бъдещия дневен ред на изследванията не само в областта на семиотиката, но и в тези на обществената философия, културологията, антропологията, социологията, комуникациите, маркетинга, икономиката и др. Трудът е уникално за България, а и в международен контекст изследване със задълбочен анализ и прилагане на интегриран интердисциплинарен научен подход. Ще си позволя, без да бъде изчерпателен, да открия някои от основните теоретични и практико-приложни постижения на направеното от проф. Банков, най-вече от позицията на стопанските науки, които представлявам:

Първо, от гледна точка на създаването на ново знание чрез задълбочено интердисциплинарно изследване на семантичните признаци и концепции на дигитализацията е дефинирана дигиталната култура в контекста и през призмата на неолибералните възприятия за стойност и полезност. Това дава възможност на кандидата да изведе лесно приложима от академична, но и от практическа гл. т. на типологизацията систематизация на новите разбирания на признанието, ценността и стойността, както и да направи оценка на догматичните икономически идеи за формиране на стопанска и социална идентичност, позволяваща му да дефинира „нова концепция за дигитална идентичност“.

Второ, от гледна точка на систематизирането и обогатяването на научно знание са обобщени, допълнени и критично анализирани различни семиотични и обществено-философски начини на възприемане и комуникиране на съществуващото – знание, разбиране, общуване и оценка на обществените и особено на стопанските отношения, което дава възможност на кандидата да изведе оригинални идеи за възприемането, разбирането и употребата на паричния знак (особено по отношение на новите дигитални валути без гарантирана стойност) и на икономическата стойност през покупателната способност на семантиката на паричния знак сама по себе си.

Трето, от методологическа гледна точка е предложен и апробиран интердисциплинарен теоретико-методологичен инструментариум – извеждането на нови, критично-концептуални интердисциплинарно ориентирани методи и модели за сравнително изследване на оценката на стойността/ценността. Инструментариумът е апробиран в теоретичен план при икономизиран критичен от икономическа гл.т. синтез на съществуващите проучвания в сферата на дигиталната семиотика, но и използвайки казуси от неочаквани и нетипични за научните изследвания области, например новите комуникационни канали, футбола и дори секса, и то във времето на пандемията от Кодив-19.

Без това да изчерпва всички приносни моменти на дисертационния труд на проф. Банков, в заключение може да се обобщи, че той съдържа оригинални и значими интердисциплинарни приноси. Те могат да се окачествят като създаване на ново и допълване на съществуващото научно знание, и същевременно имат ясно открито методологическо и научно-приложно значение.

7. Публикации по дисертационния труд

Дисертационното изследване е публикувано на английски език в реномираното световноизвестно издателство Springer (в интердисциплинарната хуманитарна поредица Humanities – Arts and Humanities in Progress), преминавайки през сериозните процедури по рецензиране и редакция и получавайки оценката за „текст, отговарящ на търсенето на промените в обществото, който включва мулти-, интер-, крос- и трансдисциплинарен диалог между хуманитарните, обществените и стопанските науки“.

Към документите за конкурса са приложени общо 22 публикации – книга, публикувана на основата на дисертационния труд за придобиване на ОНС „доктор“, 7 студии и 1 статия в издания, реферирани в световноизвестни бази данни, 1 студия и 5 статии в други рецензирани издания, и 7 глави в колективни монографии. Всички публикации са на английски език с изключение на една на български и една на испански език и са публикувани от реномирани академични издателства.

Всички публикации отговарят на изискванията за кандидатстване по конкурс за присъждане на научната степен „доктор на науките“, като показват както високата публикационна активност на автора и утвърденото му име в световната академична общност, така и еволюцията и задълбочаването на проучванията и приносите му в по-детайлизирани теми, които по логичен път водят до обобщаване на приносите му в изследването, направено в дисертационния труд. Приложените публикации допълват теоретичните и приложните приноси в дисертационния труд, но и демонстрират по-широкото поле на научните интереси на кандидата, свързани с отражението на процесите на дигитализация върху различни аспекти на културното, социалното, икономическото и общественото развитие.

8. Цитиране от други автори

Показателен за качеството на публикациите на проф. Банков е фактът, че в справката са посочени 7 цитирания от изявени международни автори, като всички са в престижни издания и публикации, включени в най-реномираните международни научни бази данни – Scopus и Web of Science. Като се вземе предвид общата цитируемост и утвърденото име на кандидата в световните академични среди, както и че цитирането отнема технологично време след публикуването, а повечето представени публикации са направени през последните няколко години, може да се приеме, че индексът на цитиране на проф. Банков ще продължава да нараства значително през следващите години.

9. Лични впечатления

Проф. Банков притежава научна интуиция да открива нови и важни теми, да формира иновативни методологии и достига до значими конвертируеми в практиката резултати. От съвместната си работа с него съм установил, че кандидатът е завършен учен с голям потенциал за разширяване на творческите си хоризонти. Изключително прецизен е в отчитането, планирането и организацията на научните изследвания и анализи. Отлично познава регулаторната рамка и изисквания към науката, което му дава възможност да постигне висока ефективност в работата си. Като учен несъмнените достойнства на проф. Банков са, че работи с лекота в научни екипи, както и че има огромен опит в управлението и изпълнението на научни проекти. Голяма част от публикациите му са продукт на съвместна работа с други учени – по този начин той мобилизира научен потенциал за реализиране на научните и практическите цели, които си поставя. Проф. Банков спазва стриктно професионалната научна етика и стандарти, има изключително добро и съпричастно отношение към колегите си и показва заинтересованост към тяхната работа и ангажираност към развитието на Нов български университет.

10. Мнения, препоръки и бележки

Без това по някакъв начин да намалява значението на приносите и предимствата на кандидата, мога да отправя към проф. Банков някои препоръки, свързани най-вече с още по-активния му принос за развитието на НБУ:

1. Анализите на новата дигитална идентичност и новите семиотични модели и инструменти на

изследване биха могли да се допълнят и разширят структурно и дисциплинарно. Наред с разгледаните конкретни измерения на социалните трансформации от гледна точка на дигитализацията, може да се направи опит за по-общо изследване (съвместно с учени от други дисциплини) на приложението и ефектите на фокусираните от проф. Банков идеи за променения характер на дигиталното общество, валоризацията и преориентацията му не само в областта на комуникацията, семиотиката и икономиката, а и като опит за цялостно пре моделиране на общественото развитие днес и в бъдеще.

2. Пожелавам на проф. Банков да продължи активното си участие в научноизследователски и приложни проекти с амбицията то да допринесе за успешното включване на НБУ (и конкретно на департамент „Икономика“) в подобни проекти. Да не престава да полага усилия в изключително успешната колективна работа по проекти и публикации, особено съвместно с по-млади колеги, в т.ч. и от гледна точка на интердисциплинарността на приносите на дисертацията в областта на философията, комуникациите, икономиката и маркетинга, което да подпомогне научното и академичното им развитие.

3. Възможностите за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси на дисертационното изследване са много големи. Затова препоръчвам на кандидата да помисли за по-масовото им разпространение сред по-широко интердисциплинарна академична общност чрез представяне на научни форуми (особено в чужбина) и публикуване на разширени и допълнително задълбочени анализи по отделни проблеми от изследваната тематика в научни списания (особено реферирани в световноизвестни научни бази данни). Тези анализи биха могли да бъдат използвани както като учебни помагала и научни източници от обучаващите се и представителите на академичната общност в областта семиотиката, но и във философията, масовите комуникации, икономиката и маркетинга, така и като практически наръчник за представителите на гражданското общество и институциите, свързани с процеса на дигитализация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд съдържа теоретични обобщения и решения на сериозни научни и научно-приложни проблеми, които могат да бъдат окачествени като значителен и оригинален принос в науката с интердисциплинарен характер и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ за придобиване на научната степен „доктор на науките“.

Дисертационният труд показва, че Кристиан Кръстинов Банков притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира високи академични качества и способности за провеждане на научни изследвания, задаващи дневния ред на развитието на науката и на интердисциплинарните изследвания в областта на дигитализацията на обществото, начина на живот и културата – не само от семиотична, но и от философска, комуникационна, икономическа и маркетингова гледна точка.

Поради изложеното и на основание на постигнатите положителни резултати в дисертационния труд, характера на направените критични бележки и в съответствие с приетите критерии за получаване на научната „доктор на науките“, с пълна увереност препоръчвам на уважаемото научно жури на Кристиан Кръстинов Банков да бъде присъдена на научната степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.1 „Социология, антропология и науки за културата“, докторска програма „Семиотика“.

Дата 15.09.2022 г.

Подпис.....

/доц. д-р Е. Маринов/